

Odgovornost intelektualcev*

Pierre Bourdieu

Jugoslavija. Brez dvoma je v molku krivda. Toda mar je treba, zato da bi si olajšali vest ali da bi se kazali, kako delamo tisto, kar je treba delati, govoriti za vsako ceno, brez realne učinkovitosti, in tvegati, da govorimo neumnosti? Zgolj prepričanje, pa naj bo še tako plemenito, ne zadošča. In ker je povezano z nevednostjo, pove več o tistih, ki govorijo, in o intelektualnem vesolju, v katerega so zajeti, kakor pa o problemu, o katerem mislijo, da govorijo.

Kadar so za vsako besedo stoletja zgodovine, kakor tukaj, tvegamo, da bomo manipulirani z besedami, s katerimi se manipulira, da bomo nevede sodelovali pri vprašanih, ki jih besede skrivajo (da bomo na primer angažirali celo vizijo Bosne in prebivalstvo, ki v njej živi, zgolj s tem, da Muslimane – ali muslimane – te »regije« imenujemo »Bošnjaki«). Vprašanja besed pa so pogosto vprašanja življenja ali smrti. Zastavki simbolnih bitk so besede, in sicer besede, ki ubijajo, ker spremenjene v gesla, v mobilizacijske slogane, v ukaze za mobilizacijo, v dehistorizirane, *naturalizirane* esence pretvarjajo populacije, ki jih dizajnirajo, skupaj z njihovimi posebnostmi: z imeni jezikov, imeni religij, imeni etničnih skupin, imeni regij itn., ki so vse zgodovinske kreacije, h katerim so prispevali intelektualci in ki jih ti isti ali pa drugi intelektualci spreminjajo v orožje v boju za hegemonijo, za dominacijo v državi ali za konstrukcijo držav, ki bi jim radi gospodovali.

Odgovornost intelektualcev pri teh zadevah je velikanska. Prav pisateljčki brez talenta, zaprti v nacionalne meje v svojih možganih, kakor kaže strašna obtožba Danila Kiša v *Uri anatomije*,** izrabljajo razmere, ki jih ponujajo avtoritarni populizmi, nacionalsocialisti ali nacionalkomunisti, da na političnem terenu poravnajo literarne, umetniške ali filozofske konflikte, v katerih so vnaprej poraženi. Vse to, zaradi zrušenja birokratskih struktur velikih imperijev in držav, kakor je pokazal Roger Brubaker,¹ dovoljuje in spodbuja nazadovanje proti ničelni stopnji politike, kar je vrnitev k elementarnim solidarnostim in lojalnostim, velikokrat utemeljenih v govorici krvi in genetske čistosti ter uveljavljenih v krvi in v operacijah »etničnega čiščenja«.

* Prevod članka: Pierre Bourdieu, »La responsabilité des intellectuels«, v: *Liber – Revue européenne des livres*, št. 14, Pariz, junij 1993, str. 2. (Opombe s asteriskom v vseh tukajšnjih prevodih Bourdiejevih člankov so prevajalčeve. Tudi opombe v oglatih oklepajih so prevajalčeve. Za prepotrebno korekturo se zahvaljujem dr. Dragu Bracu Rotarju, za napotilo k prevajanju tukaj objavljenih tekstov pa Taji Kramberger.)

** *La Leçon d'anatomie*.

¹ R. Brubaker, »L'éclatement des peuples à la chute des Empires«, *Actes de la recherche en sciences sociales*, 98, junij 1993, str. 4–19 [slov. Razcvet ljudstev ob padcih imperijev].

Kaj lahko storijo intelektualci v takih okoliščinah – ne govorim o tistih, ki so na terenu, nemočni in obupani –, če ne to, da se okoristijo s svojo (začasno?) zunanostjo, in pomagajo taboru razuma, ki je v kriznih časih nujno oslavljen? In mobilizirajo, neutrudno, vsa razpoložljiva *intelektualna* orožja proti tistim intelektualcem, ki v običajnih situacijah intelektualnega življenja poprimajo za *politična* ali *ekonomska* orožja, da bi za vsako ceno zmagali v intelektualnih bojih, in s takšnim ravnanjem pogosto pripravljajo zelo realne vojne, v katerih bodo lahko intelektualne boje nadaljevali z drugimi sredstvi.

Pariz, junij 1993

Razmišljanja Nefrancoza*

Pierre Bourdieu

Danes se, predvsem v Nemčiji, nekateri sprašujejo o pravici »nemške nacije« do »nacionalnega čustva«, to se pravi – zakaj ne bi rekli bobu bob? – do nacionalističnega čustva, in s čudnim sprevačanjem vidijo v »antigermanizmu« (Hans Helmut Knütter) in »marginalizaciji tistih, ki gojijo nacionalne tendence« (Martin Walser) grozno demokracijo; kakor da bi želeli pozabiti vse, kar je bilo storjeno takoj po vojni, da bi nacistično preteklost iztrgali pozabi. Drugi, ki so razen narodnosti nedvomno enaki, se mobilizirajo – zlasti v Franciji – za obrambo (nacionalne) kulture in brez ugovora sprejmejo grotesken zakon o jezikovnem čiščenju; kot da ne bi vedeli, da tiči (ali je tičala) izvirnost njihove nacionalne dediščine v njeni izjemni odprtosti za umetnostne, literarne in politične avantgarde vseh držav. Potemtakem v takšnem trenutku ni odveč, če poskusimo postaviti v ospredje intelektualnega prizorišča, na katerem se danes razkazuje toliko klenih glumačev, nekatere izmed teh neznanih ali velikokrat prezrtih avtorjev, ki so vsak v svoji državi – največkrat v Nemčiji – vzpostavili resnično *mednarodno mrežo odpora* proti nacionalnim konservatizmom, nacionalnim komformizmom in farizejstvom.

Odpor proti »nacionalističnemu kiču«, kot pravi Arno Schmidt, proti vsem barvastim podobam in površno sentimentalnim in globoko frivolnim spominom, ki jih je velika literarna industrija vselej proizvajala v obilju, je najzanesljivejši temelj resničnega internacionalizma. In ko se isti Arno Schmidt z zadnjo divjostjo bojuje proti poetičnemu patosu velikih nemških romantikov ali pompozniških alpskih in bukoličnih evokacij teh »docucus«, kot bi dejal Raymond Queneau, ki spravijo v

* Prevod članka: Pierre Bourdieu, »Betrachtungen eines Unfranzosen [Considérations d'un non-Français]« v: *Liber, Revue internationale de livres*, št. 18, Pariz, junij 1994, str. 2–3.